

Предузетници као савремени српски домаћини¹

др Мрђан Млађан и др Душан Марковић

Црква Христова је побеђивала, побеђује и побеђиваће до краја времена. Наш Свети владика Николај Велимировић је писао да су нама хришћанима нове победе и дужност и радост. Нама је дакле дата могућност да, ако желимо и потрудимо се, побеђујемо и радујемо се, као и да такве наше победе буду на добро и људима других вера и народности са којима живимо. Размислимо зато који су то проблеми са којима се наше покољење суочава, па на њих усмеримо свој ум и труд, па томе додајмо истрајност и братску слогу, да бисмо на крају, уз Божију помоћ, обрадовали и себе и друге.

Од распада Совјетског Савеза до данас увећање богатства западне Европе и Северне Америке је припало најбогатијима, неретко власницима предузећа, док је богатство већине најамних радника стагнирало. Више школовани радници најчешће нису напредовали више од мање школованих, јер су и једни и други кроз процесе повећања светске трговине и масовне миграције за конкуренте добили колеге из сиромашнијих земаља света, нарочито Азије. На пример, производни радници и инжењери европске ауто индустрије данас имају конкуренте у новим произвођачима аутомобила широм Азије, што раније није био случај, а уместо да дају више плате радницима староседеоцима самим власницима тих фирми је јефтиније да запосле нове имигранте који су и са постојећим платама задовољни. Српски народ у расејању у земљама Запада у највећој мери није власник предузећа већ ради за плату, па је зато и поделио судбину већине људи земаља домаћина.

Српски народ у Отаџбини, по српским земљама широм бивше Југославије, је и до ратова деведесетих година живео сиромашније него већина сународника у расејању. Ипак, живео је у економском систему који је – мада је имао и низ мана, и мада је установљен на низу неправди у време успостављања комунистичке власти – одржао многе природне и привредне ресурсе у државном и друштвеном власништву што је могло да представља основу за брз економски развој на корист просечног човека. Делимичним губитком суверенитета и наметањем неолибералне идеологије, а кроз процес приватизације који је уследио, низ појединаца сумњивог капитала су задобили значајне привредне ресурсе. Многи ресурси су доспели и у инострано власништво, а значајан део ресурса је и застарео и пропао. Наши сународници и други који са нама живе у нашој Отаџбини зато данас често немају других могућности осим да раде за скромну плату која им се нуди, док је самостални развој индустријских грана високе технологије, са делимичним изузетком грана као што су информационе технологије, врло ограничен. Привреда и њене структуре не служе јачању националне културе и идентитета јер су у великој мери у иностраном

¹ Овај чланак је објављен у рубрици „ИНТЕРЕСАНТНО!“ 10. издања часописа „Споји!“, у издању српске православне омладине Инзбрука, а који је био посвећеном Диани Будисављевић (девојачки Обексер). Прилагођен је на основу текста истих аутора написаног за конференцију „PRAVOSLÁVIE a SÚČASNOSŤ“ у организацији Православног богословског факултета Универзитета у Прешову, Словачкој.

власништву и власништву људи сумњивог морала. На територијама бивше Југославије ван Република Србије и Српске је још теже, јер тамо Срби најчешће немају макар ни нејаку подршку локалних и државних власти за привредни и културни живот. У таквим условима, многи се тешко опредељују за родитељство, многи се исељавају, те се наша Отаџбина празни а нашем народу прети нестанак.

Ако је већ тако, којим ћемо путем до нових победа, и у Отаџбини и у расејању? Верујем да је важно да увидимо сличност између ситуације у којој се као Срби налазимо у расејању, где живимо у земљама које су стварали други народи, и у Отаџбини, где смо у њеним различитим деловима у већој или мањој мери изгубили власт над земљом наших предака. Разумевање такве сличности ће нам затим послужити као додатни разлог за још већу солидарност и слогу Срба у Отаџбини и у расејању. Солидарни и сложни ћемо потом лакше – кроз заједнични труд на предузетништву, у настојању да будемо своје газде, власници а не запослени, и у Отаџбини и у Расејању, и у селу и у граду, ако Бог да – да повратимо власт над својом судбином. Судбином наших породица, нашег народа и Отаџбине.

Не треба да се заваравимо да би такав пут пред нама био лак. Предузетништво је сузбијано од стране комунистичке власти у Отаџбини, па смо се од њега делом и одучили. У расејању, многи наши сународници су стигли без имовине, те су били приморани да раде за другога, што се често пренело, некад као нужда а некад као навика, и на следеће генерације. Како у Отаџбини тако и у расејању, било би и оних којима је драже да радимо за њих него за себе. Мислим да нас све то ипак само може мало успорити, али верујем не и спречити да преузмемо своју судбину у своје руке. И у Отаџбини и у расејању има примера сложних породица и вредних појединаца, успешних предузетника, на које се можемо и требамо угледати.

Успех на томе путу ће свакако зависити од тога колико љубави будемо имали према своме потомству и народу, и колико смо спремни на жртву. Свакако да је комфорније узети кредит и потрошити га на нов аутомобил или скупоцени намештај којим бисмо импресионирали родбину или пријатеље. Али, ако будемо живели скромније током целе једне генерације, те и штедњу и евентуалне позајмице уложили у опремање локала, у алат и машине, у земљу, пре ћемо омогућити нашем потомству да буде своје на своме, па макар и у туђој земљи, и да буде богатије него што би иначе било. Многе нове фирме пропадну, па ни наше не би биле изузетак. Важно је да они предузетници који успеју помогну онима који не успеју: или да поново покушају или да пронађу посао код својих.

Замислимо за тренутак шта би потом било. У нашим фирмама које би временом расле ми бисмо били они који би одлучивали о радном времену, о међуљудским односима, и о свеукупној пословној култури. Надахнути светосављем, неговали бисмо човечност и бригу о ближњем и на послу. По угледу на морал наших великана, у нашим фирмама не бисмо

дали места ни разврату ни непоштењу, и тако бисмо сачували од греха и себе и друге које бисмо запослили и са којима бисмо пословали. Поштујући и запосленог и муштерију, ојачали бисмо и наше фирме, јер из наших народних песама знамо да правда држи чак и земљу и градове. Нашим трудом и иновативношћу све земље у којима смо би постале богатије, на корист и свих народа са којима живимо. Угледни предузетници, вредни домаћини, би постали узор за васпитање наших генерација које долазе, што би нам олакшало пут ка праведнијој и богатијој будућности. Таква будућност је без сумње вредна труда.

Увидевши значај предузетништва за будућност нашег народа, ваља нам поново размислити и о различитим сферама нашег живота и активности. Једна од њих је и материјална помоћ потребитим појединцима и породицама у нашем народу, а чији велик део даје управо наше расејање. Срби за Србе, и СПОЈИ као сестринска организација, су заиста поставили висок стандард савременом српском добротинству; како по броју и обиму активности, тако и по ефикасности и транспарентности свог рада: малим трошковима доставе помоћи и јасности доказа о томе где и коме новац одлази. Зато су браћа и сестре из тих организација можда и најпозванији да промисле како би било могуће осим на хуманитарну све више ресурса усмерити и на развојну помоћ. Помоћ која не би ишла у потрошњу већ би помагала јачање сеоских домаћинстава, занатлија и других предузетника који би у својим, макар и малим фирмама, за неку годину запослили и оне суседе којима је данас неопходна хуманитарна помоћ. Развојна помоћ би највише значила нашим сународницима у Отаџбини који живе ван Република Србије и Српске, неретко лишени државне помоћи и заштите. Развојну помоћ је теже организовати од хуманитарне, јер треба сачувати праведност, ефикасност и транспарентност, а ући у сложеније и дуготрајније односе са примаоцима помоћи. Они би можда укључивали и елементе позајмице, организација за самопомоћ или задругарства. Иако то није лако, верујем да бисмо постепеним и обазривим, али истрајним, испробавањем пронашли најподесније начине за развој предузетништва и у сиромашнијим крајевима наше Отаџбине.

На крају, у реду је упитати се који су наши изгледи за успех на путу којим бисмо кренули. Верујем да су велики, управо зато што тај пут није нови већ пут вишевековне традиције српског домаћинства којим су корачали и наши преци чији нас пример и данас васпитава. Наш народ и Отаџбина нису од јуче, а слобода коју смо у деветнаестом и двадесетом веку поново стекли није стварање потпуно нове државе, већ у доброј мери наставак живота оне у којој су још у времену Светога Саве постављени темељи нашој култури и нашем домаћинству. Бакљу српства је – од Србије Немањића до Србије Карађорђевића и Петровића, кроз светска царства, ропства, бојеве и сеобе – пренело и српско домаћинство: економије наших манастира, наши трговци, занатлије, и сеоски домаћини. Надахнути подвизима наших предака, на нама је да кренемо у сусрет новим победама и радостима, у братском загрљају са својима као и, онолико колико то од нас зависи, у љубави са свим народима са којима живимо у Отаџбини и расејању.